

УДК 340.12:17:378.147

DOI 10.33244/2617-4154.3(24).2026.152-163

Н. А. Сердюк,*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри теорії та історії держави і права,
Державний податковий університет***N. A. Serdiuk,***Doctor of Law, Associate Professor,
Professor of the Department of Theory and History of State and Law,
State Tax University**email: serdyuk_natalia@ukr.net***ORCID 0000-0003-4279-4294;****В. І. Бак,***кандидат юридичних наук,
завідувач кафедри теорії та історії держави і права,
Державний податковий університет***V. I. Bak,***Candidate of Juridical Sciences,
head of the Department of Theory and History of State and Law,
State Tax University**email: bak.vera@gmail.com***ORCID 0009-0001-1269-4981**

ПРОФЕСІЙНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ЮРИСТА: ВІД АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ДО ЕТИЧНИХ СТАНДАРТІВ ЮРИДИЧНОЇ ПРОФЕСІЇ

PROFESSIONAL INTEGRITY OF FUTURE LAWYERS: FROM ACADEMIC INTEGRITY TO ETHICAL STANDARDS OF THE LEGAL PROFESSION

Ця робота ліцензується відповідно до [Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

© Сердюк Н. А., Бак В. І., 2026

Стаття присвячена теоретико-правовому осмисленню процесу формування професійної доброчесності правника в контексті взаємодії моральних, правових, освітніх і професійно-етичних регуляторів. У ній розглянуто механізми трансформації цінностей і правил, засвоєних у процесі юридичної освіти, у стійкі орієнтири професійної поведінки, а також проаналізовано співвідношення академічної доброчесності, професійної правосвідомості та професійної ідентичності як взаємопов'язаних елементів професійної соціалізації майбутнього правника. Здійснено розмежування правомірності, професійної етики та доброчесності як різних рівнів регулювання професійної діяльності, водночас доведено, що формальне дотримання правових норм не вичерпує змісту належної професійної поведінки в умовах нормативної невизначеності, інформаційної асиметрії та обмеженого зовнішнього контролю. Обґрунтовано роль професійної правосвідомості як інтеграційного механізму поєднання нормативних вимог із ціннісними орієнтирами особи. Показано, що академічне середовище є початковим етапом формування відповідального ставлення до інформації, авторства, самостійності, достовірності та результатів власної діяльності. На цій основі запропоновано концепт ціннісно-нормативної наступності як процесу поступового перетворення засвоєних норм і цінностей на внутрішні установки, професійну ідентичність і стандарти поведінки. Встановлено, що ключовим механізмом такого переходу є інтеріоризація норм, професійна рефлексія та їхнє перенесення у сферу юридичної практики. Окремо акцентовано увагу на впливі цифрового середовища та генеративного штучного інтелекту на переосмислення вимог до достовірності, авторства, самостійності й професійної відповідальності.

Зроблено висновок, що формування професійної доброчесності є безперервним процесом морально-правової та професійної соціалізації, а ефективна юридична освіта має забезпечувати не лише засвоєння правил поведінки, а й розвиток здатності застосовувати ціннісні орієнтири в професійних ситуаціях. Практичне значення результатів полягає в можливості їхнього використання для вдосконалення освітніх програм, розроблення практико-орієнтованих завдань, моделювання етичних дилем і формування цифрової інформаційної культури майбутніх правників. Перспективними напрямками подальших досліджень визначено емпіричну перевірку зв'язку між академічними практиками та професійною поведінкою випускників, розроблення критеріїв оцінювання рівня сформованості професійної доброчесності, а також порівняльно-правовий аналіз моделей її формування в різних правових системах.

Ключові слова: професійна правосвідомість, правова культура, професійна етика, морально-правові цінності, інтеріоризація норм, стандарти правничої діяльності, юридична освіта, інформаційна культура, цифрова відповідальність правників, штучний інтелект, ціннісно-нормативна наступність.

The article is devoted to a theoretical and legal understanding of the formation of the professional integrity of a lawyer in the context of the interaction of moral, legal, educational and professional-ethical regulators. It examines the mechanisms through which values and rules acquired in the course of legal education are transformed into stable orientations of professional conduct, and analyses the relationship between academic integrity, professional

legal consciousness and professional identity as interrelated elements of the professional socialization of future lawyers. The study distinguishes legality, professional ethics and integrity as different levels of regulation of professional activity and demonstrates that formal compliance with legal norms does not exhaust the content of proper professional conduct under conditions of normative uncertainty, information asymmetry and limited external control. The role of professional legal consciousness as an integrative mechanism for combining normative requirements with an individual's value orientations is substantiated. The study demonstrates that the academic environment constitutes an initial stage in developing a responsible attitude towards information, authorship, independence, accuracy and the outcomes of one's own activities. On this basis, the concept of value-normative continuity is proposed as a process through which acquired norms and values are gradually transformed into internal attitudes, professional identity and standards of conduct. It is established that the key mechanisms of this transition are the internalization of norms, professional reflection and their transfer into the sphere of legal practice. Particular attention is paid to the impact of the digital environment and generative artificial intelligence on the reconsideration of requirements concerning accuracy, authorship, independence and professional responsibility.

It is concluded that the formation of professional integrity is a continuous process of moral, legal and professional socialization, while effective legal education should ensure not only the acquisition of rules of conduct but also the development of the ability to apply value-based orientations in professional situations. The practical significance of the findings lies in their potential application to the improvement of legal education programmes, the development of practice-oriented assignments, the modelling of ethical dilemmas and the formation of digital information culture among future lawyers. Prospective areas for further research include empirical verification of the relationship between academic practices and the professional conduct of graduates, development of criteria for assessing the level of professional integrity formation, and comparative legal analysis of models for its development across different legal systems.

Keywords: *professional legal consciousness, legal culture, professional ethics, moral and legal values, internalization of norms, standards of legal practice, legal education, information culture, digital responsibility of employees, artificial intelligence, value-normative continuity.*

Постановка проблеми. Сучасна юридична професія функціонує в умовах підвищення вимог до якості правничої діяльності, професійної відповідальності, дотримання принципів верховенства права та забезпечення довіри суспільства до правничих інституцій. За таких умов професійна компетентність юриста не може розглядатися лише як сукупність спеціальних правових знань і практичних навичок. Не менш важливою характеристикою правника є його здатність діяти чесно, відповідально, незалежно, неупереджено та відповідно до професійних етичних стандартів навіть за відсутності безпосереднього зовнішнього контролю.

Професійна доброчесність не виникає автоматично з моменту набуття особою юридичної освіти або професійного статусу. Її становлення є тривалим процесом, який починається на етапі соціалізації та професійної освіти, продовжується через формування

Сердюк Н. А., Бак В. І. Професійна доброчесність майбутнього юриста: від академічної доброчесності до етичних стандартів юридичної професії

професійної ідентичності й завершується закріпленням відповідних цінностей у практичній діяльності.

Особливої актуальності набуває питання про роль академічної доброчесності в цьому процесі. У сучасному законодавстві України академічна доброчесність визначається як система цінностей, принципів і заснованих на них правил, а отже, виходить за межі суто дисциплінарного контролю за поведінкою здобувачів освіти. Новий Закон України № 4742-IX «Про академічну доброчесність» (далі – Закон) створює нормативну основу для розгляду академічної доброчесності як ціннісно-нормативного феномена, пов'язаного з якістю освіти, довірою та відповідальністю суб'єктів академічної діяльності [1].

Для юридичної освіти це має особливе значення, оскільки академічні практики майбутнього юриста безпосередньо пов'язані з такими професійними цінностями, як чесність, достовірність, авторство, відповідальність, повага до інших осіб, справедливість і незалежність судження.

Проблема полягає, однак, у тому, що академічна та професійна доброчесність часто досліджуються як порівняно самостійні явища. Недостатньо розкритим залишається механізм їхньої ціннісно-нормативної наступності: як академічна цінність перетворюється на академічне правило, правило – на внутрішню установку особи, установка – на елемент професійної ідентичності, а професійна ідентичність – на стійку професійну доброчесність. Саме цей аспект визначає наукову проблему статті та її зв'язок із сучасними завданнями розвитку юридичної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика академічної та професійної доброчесності активно розвивається у вітчизняній і зарубіжній юридичній науці. Я. Л. Волошина розглядає професійну доброчесність юриста як етико-правову категорію, визначаючи її через правомірність, професійну етику, компетентність і відповідальність [2]. О. Є. Костюченко акцентує на взаємозв'язку академічної доброчесності, етичної поведінки та професійних обов'язків представників юридичних професій [3].

Питання академічної доброчесності студентів-правників досліджують А. Mackay та L. Akin Ojelabi [4], J. W. Hamilton [5], D. Golenko та K. Petr Balog [6], звертаючи увагу на значення академічних стандартів для професійної репутації, взаємозв'язок академічних і професійних практик та на потребу в системному формуванні доброчесної поведінки.

Важливий напрям сучасних досліджень становить формування професійної ідентичності майбутнього юриста. Н. Decosimo систематизує підходи до professional identity formation та підкреслює значення усвідомленого засвоєння професійних цінностей [7]. N. Hamilton, J. Organ, D. Grenardo, L. Bilionis, B. Glesner Fines та K. Kerew обґрунтовують потребу в цілеспрямованому формуванні професійної ідентичності в юридичній освіті [8]. D. Thomson наголошує на її послідовному розвитку впродовж усього періоду навчання [9], а С. Oldfield – на інтеграції етичних аспектів у юридичне письмо [10]. В. Loacker досліджує взаємозв'язок професійної ідентичності, етики та саморозуміння юристів [11].

Українські дослідники також розглядають нормативний та інституційний виміри академічної доброчесності. Сучасні праці висвітлюють еволюцію її правового регулювання [12; 13], співвідношення формальних правил і ціннісно-етичних засад [14], досліджують сутність професійної правосвідомості юриста [15], а також проблеми практичної реалізації принципів академічної доброчесності в закладах вищої освіти [16].

*Сердюк Н. А., Бак В. І. Професійна доброчесність майбутнього юриста:
від академічної доброчесності до етичних стандартів юридичної професії*

Отже, сучасні дослідження охоплюють три взаємопов'язані напрями: професійну доброчесність юриста, академічну доброчесність і формування професійної ідентичності. Водночас вони переважно розглядаються паралельно. Недостатньо розробленою залишається інтегративна теоретико-правова модель ціннісно-нормативної наступності, яка пояснює перехід від академічної доброчесності через внутрішню установку та професійну ідентичність до професійної доброчесності майбутнього юриста.

Метою статті є теоретико-правове обґрунтування професійної доброчесності майбутнього юриста як результату послідовної трансформації моральних і правових цінностей у академічні правила, внутрішні установки, професійну ідентичність і стандарти юридичної професії.

Виклад основного матеріалу. Проблема професійної доброчесності юриста набуває особливого значення в умовах трансформації сучасної правової системи, цифровізації юридичної діяльності, підвищення вимог до професійної відповідальності правників і зростання суспільного запиту на справедливість, прозорість і довіру до правничої професії. Юрист у сучасному правовому суспільстві є не лише фахівцем, який володіє системою юридичних знань і професійних компетентностей, а й суб'єктом, діяльність якого безпосередньо впливає на реалізацію та захист прав людини, функціонування механізмів правосуддя, забезпечення законності й утвердження верховенства права. Відтак професійна компетентність юриста не може розглядатися ізольовано від його морально-правових якостей, етичних переконань і внутрішньої готовності діяти доброчесно.

У сучасній юридичній доктрині категорія «доброчесність» перебуває на перетині правового, морального та професійно-етичного вимірів. Водночас її не можна ототожнювати ні виключно з дотриманням правових норм, ні лише з моральністю поведінки. Правомірна поведінка передбачає відповідність установленим юридичним вимогам, тоді як доброчесність характеризує якість і внутрішню спрямованість поведінки суб'єкта, його здатність діяти чесно, відповідально та справедливо навіть за відсутності безпосереднього зовнішнього контролю. Саме тому теоретико-правовий аналіз професійної доброчесності доцільно здійснювати через взаємозв'язок таких категорій, як мораль, право, правосвідомість, правова культура, професійна етика та доброчесність.

Мораль є ціннісним середовищем, у якому формуються уявлення особи про добро і зло, справедливість і несправедливість, належне та неналежне. Для майбутнього юриста моральне усвідомлення має особливе значення, оскільки юридична діяльність пов'язана із застосуванням правових норм, захистом прав та інтересів інших осіб, оцінюванням юридично значущих фактів і прийняттям рішень, наслідки яких можуть безпосередньо впливати на людину.

Право, на відміну від моралі, встановлює формально визначені та загальнообов'язкові правила поведінки. Однак юридична норма не охоплює всього спектра професійної поведінки юриста. У практичній діяльності можливі ситуації, коли декілька варіантів поведінки формально відповідають законодавству, але лише один із них відповідає високим стандартам професійної етики, справедливості та добросовісності. Саме в таких ситуаціях проявляється значення доброчесності як внутрішнього регулятора професійної поведінки.

Сердюк Н. А., Бак В. І. Професійна доброчесність майбутнього юриста: від академічної доброчесності до етичних стандартів юридичної професії

Отже, правомірність є вагомою, але не завжди достатньою характеристикою професійної поведінки юриста. Юрист може формально не порушувати правову норму, але водночас діяти недобросовісно, маніпулювати інформацією, приховувати істотні обставини або використовувати правову невизначеність для отримання неправомірної переваги.

Професійна доброчесність передбачає тому не лише дотримання юридичних приписів, а й орієнтацію на їх ціннісне призначення. Зважаючи на це, особливого значення набуває професійна правосвідомість як форма усвідомлення права, його цінності, принципів і соціального призначення. Професійна правосвідомість є проміжною ланкою між знанням правових норм і реальною професійною поведінкою.

Якщо юридичні знання відповідають на запитання «що встановлює право?», то професійна правосвідомість дає змогу відповісти на запитання «як і для чого має застосовуватися право?». Саме на цьому рівні моральні цінності та юридичні приписи інтегруються в професійну поведінку особи. З цієї позиції професійну доброчесність доцільно розглядати як інтегративну характеристику професійної правосвідомості, яка забезпечує внутрішню готовність юриста діяти відповідно до права, професійних етичних стандартів, принципів справедливості, чесності та відповідальності.

Я. Л. Волошина, досліджуючи професійну доброчесність юриста, визначає її як етико-правову категорію та виокремлює такі її ознаки, як правова поведінка, професійні суб'єкти, нормативні правила й принципи професійної етики, компетентність і правові результати [2]. Значення цього підходу полягає в нормативному визначенні змісту професійної доброчесності. Водночас він не дає повної відповіді на питання про її генезис: як відповідні цінності та стандарти формуються в майбутнього юриста ще до початку самостійної професійної діяльності.

На нашу думку, професійна доброчесність не виникає автоматично в момент отримання диплома або набуття особою статусу юриста. Вона формується поступово в процесі соціалізації особистості, професійної освіти, набуття практичного досвіду та формування професійної ідентичності. Ключовим механізмом такого становлення є інтеріоризація цінностей – перетворення зовнішніх правил на внутрішні переконання й установки особи. Саме тому принциповим для цього дослідження є питання співвідношення академічної та професійної доброчесності.

Академічна доброчесність формує ставлення особи до чесності, авторства, достовірності інформації, самостійності, відповідальності та справедливості ще до набуття нею статусу професійного правника. У процесі юридичної освіти студент не лише засвоює правила академічної поведінки, а й набуває досвіду практичного застосування цінностей, які потенційно трансформуються в професійні стандарти.

Питання академічної доброчесності в сучасній юридичній освіті виходить далеко за межі проблематики запобігання плагіату, списуванню чи фальсифікації результатів навчання. Її значення полягає у формуванні такого освітнього середовища, в якому студент не лише дотримується встановлених правил, а й поступово набуває внутрішньої готовності діяти чесно, відповідально та самостійно. Для юридичної освіти ця обставина має особливе значення, оскільки цінності, засвоєні під час професійної підготовки, можуть трансформуватися в стандарти майбутньої юридичної діяльності.

Сердюк Н. А., Бак В. І. Професійна доброчесність майбутнього юриста: від академічної доброчесності до етичних стандартів юридичної професії

Принципово нове значення для дослідження цієї проблематики має Закон, який визначає академічну доброчесність як сукупність цінностей, принципів і заснованих на них правил, якими мають керуватися суб'єкти академічної діяльності. Отже, академічна доброчесність законодавчо конструється не лише як система заборон, а як ціннісно-нормативна система [1]. Особливе значення має стаття 4 Закону, яка визначає цінності та принципи академічної доброчесності. До базових цінностей віднесено чесність, довіру, повагу, справедливість, відповідальність, стійкість і рішучість, а для професійної підготовки юриста ці цінності не є випадковим набором морально-етичних орієнтирів. Вони безпосередньо кореспондують із фундаментальними вимогами до професійної юридичної діяльності.

Так, *чесність* у навчальній діяльності формує неприйняття обману як способу досягнення результату. У професійній діяльності юриста ця цінність трансформується в добросовісність відносин із клієнтом, судом, органами державної влади, колегами та іншими учасниками правових відносин. *Довіра* до результатів академічної діяльності має безпосередній зв'язок із професійною довірою до юридичної професії та її представників. *Повага* до честі, гідності та інтелектуальної власності інших осіб створює основу для професійного ставлення юриста до прав і свобод людини, конфіденційної інформації, авторства та результатів інтелектуальної діяльності. *Справедливість* у процесі оцінювання й академічної взаємодії формує установку на неупередженість, яка має безпосереднє продовження в професійній діяльності. *Відповідальність* за результати власної академічної діяльності поступово може трансформуватися в професійну відповідальність за юридичні рішення, консультації, документи та інші результати професійної діяльності.

Особливої уваги заслуговує законодавче закріплення *стійкості* – здатності дотримуватися академічної доброчесності незалежно від зовнішніх і внутрішніх спонукань до її порушення та від наявності чи відсутності зовнішнього контролю [1]. Саме ця характеристика дає змогу провести найбільш суттєвий теоретико-правовий зв'язок між академічною та професійною доброчесністю. Якщо поведінка особи визначається виключно страхом перед санкцією, йдеться передусім про зовнішню нормативну регуляцію. Якщо ж дотримання правил продовжується за відсутності контролю, це свідчить про поступове перетворення зовнішньої вимоги на внутрішнє переконання. Для юридичної професії саме така внутрішня мотивація має принципове значення. Юрист повинен дотримуватися професійних стандартів не лише через загрозу дисциплінарної чи іншої юридичної відповідальності, а й тому, що належна поведінка відповідає його професійній правосвідомості та професійній ідентичності. Отже, положення Закону дають змогу розглядати академічну доброчесність як перший інституційно організований етап формування професійної доброчесності майбутнього юриста.

Водночас законодавець не обмежується проголошенням цінностей. Закон встановлює конкретні правила поведінки здобувачів освіти. Зокрема, вони повинні виконувати навчальні завдання самостійно, належно зазначати використані джерела, а академічна діяльність має ґрунтуватися на достовірній інформації [1]. Для майбутнього юриста ці правила мають значення, що виходить за межі навчального процесу. Самостійність у виконанні навчальної роботи формує відповідальність за власний юридичний результат.

Сердюк Н. А., Бак В. І. Професійна доброчесність майбутнього юриста: від академічної доброчесності до етичних стандартів юридичної професії

Належне посилання на джерело формує повагу до авторства та інтелектуальної власності, а в подальшій професійній діяльності – культуру юридичного цитування та коректного використання правових позицій. Вимога достовірності формує ставлення до інформації як до основи професійного юридичного рішення. Заборона фабрикації та фальсифікації формує неприйняття свідомого викривлення фактів. Так, правила академічної доброчесності фактично моделюють окремі базові стандарти майбутньої професійної поведінки юриста.

Особливої уваги потребує нормативне регулювання використання результатів, створених за допомогою штучного інтелекту. Новий Закон окремо регулює недоброчесне використання результатів, згенерованих штучним інтелектом, коли такі результати подаються як власна академічна діяльність без належного розкриття факту їхнього використання [17; 18]. Для юридичної освіти це має принципово нове значення. Проблема використання штучного інтелекту переходить із площини суто технологічної компетентності в площину відповідальності за походження, достовірності і способів використання інформації.

У майбутній професійній діяльності юриста це набуває ще більшої ваги. Якщо студент використовує результат генеративної системи без перевірки, він ризикує відтворити недостовірну правову інформацію. Якщо ж він усвідомлює потребу в перевірці джерела, встановленні походження інформації та відповідальності за кінцевий результат, формується відповідна професійна інформаційна культура.

Отже, академічна доброчесність у цифровому середовищі поступово набуває характеру інформаційної доброчесності, тобто відповідального ставлення особи до походження, достовірності, авторства та способів використання інформації. Це особливо важливо для юридичної освіти, оскільки професійна діяльність юриста значною мірою пов'язана з пошуком, відбором, перевіркою, інтерпретацією та використанням правової інформації. Помилка або свідоме викривлення інформації може вплинути на якість юридичної аргументації та, зрештою, на реалізацію прав конкретної особи.

Закон формує також інституційний рівень забезпечення відповідних цінностей. Зокрема, заклади освіти та наукові установи повинні мати систему забезпечення академічної доброчесності, а стаття 13 передбачає проведення навчання з академічної доброчесності, зокрема з академічного письма. Науково-педагогічні працівники зобов'язані особисто дотримуватися академічної доброчесності, навчати її принципам і правилам, стимулювати доброчесну поведінку здобувачів освіти та формувати відповідні завдання [1].

Отже, систему академічної доброчесності доцільно розглядати на трьох взаємопов'язаних рівнях:

- ✓ *ціннісний рівень* – формування переконань і цінностей;
- ✓ *нормативний рівень* – встановлення конкретних правил поведінки;
- ✓ *інституційний рівень* – створення системи навчання, запобігання, реагування та відповідальності.

Для формування професійної правосвідомості майбутнього юриста ці рівні повинні функціонувати не ізольовано, а послідовно. Якщо нормативний рівень переважає над ціннісним, академічна доброчесність може перетворитися на формальне дотримання правил під загрозою санкцій. Якщо ціннісний рівень не підкріплений конкретними правилами й інституційними механізмами, доброчесність ризикує залишитися

декларативною категорією. Тому ефективна модель академічної доброчесності має поєднувати внутрішню мотивацію особи із зовнішньою нормативною та інституційною підтримкою.

Саме на цьому етапі виникає потреба у введенні проміжної ланки між академічною та професійною доброчесністю – професійної ідентичності.

Академічна доброчесність відповідає передусім на запитання: «Яких правил я повинен дотримуватися як учасник академічної діяльності?» Професійна ідентичність переводить це запитання на інший рівень: «Яким юристом я хочу й повинен бути?»

Професійна етика конкретизує відповідь у формі професійних стандартів, а професійна доброчесність забезпечує їхнє внутрішньо усвідомлене виконання. Водночас професійна доброчесність є не автоматичним результатом дотримання академічних правил, а результатом їх інтеріоризації, професійної рефлексії та перенесення в новий соціально-правовий контекст. Саме тому в юридичній освіті недостатньо навчити студента тому, чого не можна робити. Значно важливішим є формування розуміння, чому певна поведінка є несумісною з професійною природою юриста. На цьому рівні відбувається перехід від зовнішнього правила до внутрішнього переконання, від академічної дисципліни – до професійної саморегуляції, від дотримання академічних правил – до формування професійної доброчесності юриста.

Саме тут пропонуємо ввести поняття *ціннісно-нормативної наступності академічної та професійної доброчесності*. Під нею пропонуємо розуміти закономірний процес, за якого цінності, засвоєні в академічному середовищі, через нормативно визначені правила, повторювані практики, внутрішню мотивацію та професійну ідентифікацію трансформуються в стійкі стандарти професійної поведінки юриста.

Відповідно, таку модель можна представити так:

Джерело: згенеровано автором за допомогою ChatGPT (OpenAI, 2025).

Сердюк Н. А., Бак В. І. Професійна доброчесність майбутнього юриста: від академічної доброчесності до етичних стандартів юридичної професії

Ця послідовність не є механічною. Дотримання академічних правил саме собою не гарантує майбутньої професійної доброчесності. Воно створює ціннісну та поведінкову основу, яка потребує подальшого закріплення через професійну соціалізацію, практичну юридичну діяльність, професійні стандарти, рефлексію та особисте усвідомлення відповідальності.

Отже, *професійну доброчесність юриста* доцільно визначити як *інтегративну морально-правову якість особистості, що виявляється у внутрішньо усвідомленій готовності діяти чесно, відповідально, незалежно, компетентно та відповідно до правових і професійно-етичних стандартів незалежно від наявності зовнішнього контролю*.

Таке розуміння дає змогу відмежувати професійну доброчесність від простого дотримання правових або дисциплінарних приписів. Правова норма встановлює мінімально потрібну межу поведінки; професійна етична норма визначає належний стандарт професійної поведінки; професійна доброчесність забезпечує внутрішню готовність особи дотримуватися цього стандарту навіть за відсутності зовнішнього контролю. Саме ця внутрішня саморегуляція є принципово важливою для юридичної професії, оскільки юрист часто здійснює професійні дії в умовах інформаційної асиметрії, обмеженого зовнішнього контролю та потреби в самостійному прийнятті професійних рішень.

Отже, професійна доброчесність є не лише етичною характеристикою юриста, а теоретико-правовою категорією, яка характеризує рівень сформованості професійної правосвідомості, професійної ідентичності та готовність особи реалізовувати право відповідно до його нормативного й ціннісного змісту.

Висновки. Проведене дослідження дає підстави для переосмислення співвідношення академічної та професійної доброчесності в підготовці майбутнього юриста. Їхній взаємозв'язок не потрібно зводити ні до прямої причинно-наслідкової залежності, ні до формального перенесення академічних правил у сферу юридичної практики. Йдеться про складніший процес професійної соціалізації, у межах якого наявні в освітньому середовищі цінності набувають нового змісту відповідно до завдань, відповідальності та соціального призначення юридичної професії.

Теоретичним результатом є обґрунтування ціннісно-нормативної наступності як самостійного феномена, що пояснює перехід від академічних цінностей до елементів професійної правосвідомості та поведінки.

Окремо підкреслено значення цифрової доброчесності, пов'язаної з використанням штучного інтелекту та цифрових інструментів, що вимагає розвитку навичок перевірки інформації, усвідомлення авторства та персональної відповідальності за результат. Тому академічна доброчесність у юридичній освіті має поступово доповнюватися формуванням культури відповідального використання цифрових технологій: перевірки джерел, верифікації результатів, розмежування власного та згенерованого змісту, належного розкриття використаних інструментів і персональної відповідальності за кінцевий юридичний результат.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості використання запропонованого підходу під час проектування освітніх програм за спеціальністю «Право», розроблення навчальних завдань, програм академічної доброчесності, практико-орієнтованих

курсів із юридичної етики та професійної відповідальності. Розвиток юридичної освіти у сфері доброчесності має ґрунтуватися на переході від контролю порушень до формування культури професійної відповідальності, де академічна доброчесність є початковим етапом становлення стійких професійних цінностей юриста.

Водночас модель ціннісно-нормативної наступності академічної та професійної доброчесності потребує емпіричної перевірки, зокрема щодо зв'язку між академічною поведінкою студентів і їхньою подальшою професійною практикою. Перспективним є також розроблення критеріїв оцінювання рівня сформованості професійної доброчесності та проведення порівняльно-правових досліджень освітніх моделей різних країн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про академічну доброчесність : Закон України від 18 грудня 2025 року № 4742-IX. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/4742-20?utm_source=chatgpt.com#Text
2. Волошина Я. Л. Доброчесність у професійній діяльності юриста. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 6. С. 16–21. DOI : <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.06.2>
3. Костюченко О. Є. Норми й правила етичної поведінки та академічної доброчесності як необхідні складники розвитку юридичної освіти в Україні. *Нове українське право*. 2023. № 2. С. 108–115. DOI : <https://doi.org/10.51989/NUL.2023.2.14>
4. Mackay A., Ojelabi L. A. A beginner's guide to academic integrity and legal referencing using the AGLC. *Alternative Law Journal*. 2022. Vol. 47, No. 1. P. 74–79. DOI 10.1177/1037969X211073184
5. Hamilton J. W. The Distinctive Nature of Academic Integrity in Graduate Legal Education. 2022. P. 333–350. URL : https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-83255-1_17?utm_source=chatgpt.com
6. Golenko D., Petr Balog K. Law Students' Perceptions of Academic Integrity: Pilot-Study. 2022. DOI 10.1007/978-3-030-99885-1_44
7. Decosimo H. A Taxonomy of Professional Identity Formation. *Saint Louis University Law Journal*. 2022. Vol. 67. P. 1–41. URL : https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4201565
8. Hamilton N., Organ J., Grenardo D., Bilonis L. D., Glesner Fines B., Kerew K. Standard 303 and the Development of Student Professional Identity: A Framework for the Intentional Exploration of the Profession's Core Values. *University of St. Thomas Law Journal*. 2024. Vol. 20, No. 3. P. 1001. URL : https://researchonline.stthomas.edu/esploro/outputs/journalArticle/Standard-303-and-the-Development-of/991015312835403691?utm_source=chatgpt.com
9. Thomson D. I. C. The Guided Sequence for Formation of Professional Identity. *St. Thomas Law Journal*. 2024. Vol. 20. P. 869. URL : https://digitalcommons.du.edu/law_facpub/1055/?utm_source=chatgpt.com

Сердюк Н. А., Бак В. І. Професійна доброчесність майбутнього юриста: від академічної доброчесності до етичних стандартів юридичної професії

10. Oldfield C. Entertaining and Embracing Professional Identity Development in the 1L Legal Writing Curriculum. *Akron Law Faculty Publications*. 2024. Vol. 59. P. 415. URL : https://ideaexchange.uakron.edu/ua_law_publications/261
11. Loacker B. Does the Ethos of Law Erode? Lawyers' Professional Practices, Self-Understanding and Ethics at Work. *Journal of Business Ethics*. 2023. Vol. 187. P. 33–52. DOI 10.1007/s10551-022-05276-x
12. Лисенко І. В., Кузьменко О. В., Гаряєва Г. М. Юридичне регулювання академічної доброчесності в Україні: еволюція і перспективи. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 1. С. 108–112. DOI : <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.01.16>
13. Pysmenna O. European standards of professional ethics for lawyers and their implementation in Ukraine. *Actual Problems of Improving of Current Legislation of Ukraine*. 2025. DOI 10.15330/apiclu.69.4.53-4.63
14. Зубцова Ю., Сущенко Л., Шабліста Г. Правове регулювання академічної доброчесності: вітчизняний і міжнародний контексти. 2025. DOI 10.32782/academ-red.psyh-2025-2.09
15. Цуркан-Сайфуліна Ю. В., Грисюк В. В. Академічна доброчесність та професійна етика : навч.-метод. посіб. до програми підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня («Правоохоронна діяльність»). Чернівці, 2025. 73 с. URL : <https://hdl.handle.net/11300/32639>
16. Гришко В. І., Киричук Б. С. Академічна доброчесність і штучний інтелект: подолання викликів у освітньо-науковій діяльності України та зарубіжних держав. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2024. Вип. 85, ч. 2. С. 305–310. DOI 10.24144/2307-3322.2024.85.2.45
17. Політика з використання ІІІ та технологій з його підтримкою. *Ірпінський юридичний часопис*. URL : <https://ojs.dpu.edu.ua/index.php/irplegchr/ARTIFICIAL>

Дата надходження 24.03.2026

Дата прийняття після рецензування 29.05.2026

Дата рекомендації 27.08.2026

Дата публікації 30.09.2026